

СТЕНОГРАМА

слухань у Комітеті з питань соціальної політики
та захисту прав ветеранів
на тему: "Пріоритет держави – ветеранська політика
як частина оборонної стратегії держави"

18 березня 2024 року

Веде слухання голова підкомітету з питань соціального захисту прав
ветеранів Комітету Остапенко А.Д.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добрий день, шановні колеги! Добрий день, шановні присутні! Починаємо наше засідання, проводимо комітетські слухання. Хотів би почати в першу чергу, щоб ми Хвилиною мовчання згадали наших загиблих захисників та захисниць України, завдяки яким ми маємо сьогодні змогу проводити дані слухання.

На виконання плану роботи Комітету Верховної Ради України з питань соціального захисту та прав ветеранів на період одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання сьогодні проводимо слухання у Комітеті на тему: "Пріоритет держави – ветеранська політика як частина оборонної стратегії держави".

Зважаючи на виклики сьогодення, у підкомітеті з питань соціального захисту прав ветеранів постійно проводимо потужну роботу щодо аналізу питань та напрацювань законодавчих ініціатив щодо ветеранської політики та зокрема підтримки і забезпечення ветеранів, сімей загиблих, померлих наших захисників України, тому сьогодні тематика цього заходу є вкрай важливою.

Збройна агресія Російської Федерації проти України потребує від органів державної влади належного реагування, в тому числі у сфері ветеранської політики як окремої інституції. Парламент, уряд, кожен громадянин має вжити всі дії та заходи, спрямовані на покращення

соціально-економічних умов та підвищення добробуту наших захисників та захисниць, членів їх родин та постійно піклуватися про сім'ї загиблих, померлих наших воїнів.

Після формування основ державної політики стосовно визначеної проблеми необхідний контроль процесу їх реалізації. З початку її реалізації виникає дедалі більше питань щодо визначення правильної стратегії втілення їх у життя, застосування правильних механізмів та інструментів державного управління. Саме тому важлива інформаційна роз'яснювальна робота та взаємодія держави, органів місцевого самоврядування з громадськістю, громадським суспільством. Соціальний захист населення є одним із основних обов'язків держави. Ветерани війни в Україні належать до специфічної соціальної верстви населення, що підлягає особливому і уважному ставленню з боку держави, адже саме ветерани війни заслуговують на нашу пошану та суспільну повагу, яка має крім людської цінності ще й ідеологічну.

Вважаю за доцільне гарантовані державою соціальні пільги та гарантії збалансувати відповідно до реальних потреб кожного нашого ветерана, але і зважаючи на те, що буде спроможна надати це держава, щоб не було пустих загальних таких обіцянок, які, на жаль, у нас вже є.

Хочу подякувати Міністерству у справах ветеранів України за плідну співпрацю в першу чергу з підкомітетом. Звичайно, багато недопрацювань у міністерстві є, але сподіваюсь, що з дієвою командою, яка формується сьогодні, ми вже все ж таки зрушимо з місця всі ті питання, які необхідно нам вирішити і напрацювати. Тобто зможемо розробити дієву ветеранську політику, таку, за яку не буде нам соромно нести відповідальність разом як парламенту, так і виконавчій гілці влади перед кожним і кожною, хто став на захист нашої держави.

Отож до слова хочу запросити виконуючого обов'язки міністра у справах ветеранів України Порхуна Олександра Володимировича.

ПОРХУН О.В. Дякую.

Доброго дня, шановний Анатолію Дмитровичу. Доброго дня, шановні народні депутати. Доброго дня, шановні колеги, які присутні і сьогодні долучилися до комітетських слухань. Так, наразі Міністерство у справах ветеранів проводить переформатацію своєї роботи, яку безпосередньо ми націлюємо для ветеранів. І ми наразі почали працювати з усіма дотичними органами центральної виконавчої влади, також безпосередньо органами місцевого самоврядування і насамперед громадськими організаціями, і також ветеранів для того, щоб повністю оцінити їхню потребу, тому що ми зверху бачимо це по-своєму, але ті потреби, які потрібно реалізувати нашим захисникам і захисницям України, нашим ветеранам і ветеранкам, це безпосередньо інформацію потрібно збирати з землі для більш детального і ефективного аналізу та в подальшому для формування новітньої ветеранської політики і в подальшому для її реалізації.

Безпосередньо на 2024 рік Міністерство у справах ветеранів бачить наступні пріоритети, над якими ми працюємо, це реабілітація, яка в себе включає і медичну реабілітацію, також психологічну реабілітацію і безпосередньо розвиток ветеранського спорту. Також наступним кроком після того, як ми повністю проведемо реабілітацію наших ветеранів і ветеранок до мирного життя, ми переходимо паралельно до надання їм можливості перекваліфікації, здобуття вищої освіти для подальшого працевлаштування.

Наступний крок - це безпосередньо ветеранське підприємництво, тому що проводячи багато соціальних опитувань і спілкування з ветеранами, ми розуміємо, що коли вони повертаються, то більшість з них хочуть переформатувати повністю своє життя і вбачають безпосередньо розкриття свого потенціалу у ветеранському підприємстві. Наразі хлопці також поєднують і захист Батьківщини і паралельно відкривають ветеранське підприємництво і воно спрямовано на обороноздатність нашої держави.

Хочу до прикладу привести такі кейси, як виготовлення повністю, починаючи від комплектування і до збору дронів, які можуть виконувати завдання до тисячі кілометрів, і є підтверджувальні відео вже по виконанню і роботі цих дронів. Також багато розробляється різних можливостей для евакуації з поля бою поранених, безпосередньо багато виробляють хлопці турелів, які ставлять на військову техніку. І таким комплексом ми, міністерство, бачить, вбачає їхню подальшу підтримку. Для цього, в принципі, є Український ветеранський фонд, в якому закладено на цей рік 200 мільйонів гривень для реалізації такої підтримки. Ми розробили 5 напрямків, за якими ми зможемо їх підтримувати, і також входимо в координацію з іншими органами центральної виконавчої влади, а безпосередньо це Мінекономіки, на базі якої воно також спрямовує видачу грантів на ветеранське підприємництво, і безпосередньо це Мінагрополітики, також вони спрямовують видачу грантів в розрізі аграрного підприємництва. Тому це все опрацьовується і вся інформація повністю надається безпосередньо нашим ветеранам і ветеранкам для того, щоб вони могли зреалізувати.

Також наступний крок це забезпечення житлом. Наразі Міністерство у справах ветеранів реалізує три субвенції за напрямками безпосередньо видачі коштів для отримання житла. Це 719-а постанова, яка покриває особам з інвалідністю внаслідок війни I і II групи, та безпосередньо членам родин загиблих захисників і захисниць нашої держави отримання коштів для купівлі житла. Наступний - субвенція, це 280-та, для учасників бойових дій, внутрішньо переміщених осіб. І третя – це 214-а для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю I і II групи інвалідності та членів родин загиблих, померлих ветеранів війни. Це закриваємо ті зобов'язання, які ставили перед категорією афганців.

Безпосередньо на цей рік по субвенції Міністерству у справах ветеранів виділено 5,7 мільярда. Ми розраховуємо, що в цьому році ми закриємо

потребу по 214-й, частково, майже закriamo потребу по 280-й поставні і у нас залишиться тільки на наступний рік, це 719-а постанова, в яку ми поки зміни не вносимо, тому що війна продовжується і скільки часу вона буде тривати, ми не знаємо. Тому хлопців, які віддали найдорожче – це безпосередньо своє здоров'я, і хлопці, які, на жаль, загинули за захист нашої батьківщини, ми повинні як би підтримувати і надалі.

Але Міністерство у справах ветеранів на цьому не зупиняється. Ми безпосередньо розробляємо державну цільову програму, де вбачаємо відкриття нових напрямків безпосередньо по іпотеці та лізингу або пільговому кредитуванню. Більш детально уже мої колеги в своїх доповідях це розкривають, але робота проводиться, і це один із пріоритетів на 2024 рік.

Наступне – це цифрові послуги для ветеранів, в яких ми вбачаємо, що ветерани не повинні бігати за бумажками, а бумажки повинні бігати за ветераном. І в цьому напрямку є плідна робота з Міністерством цифрової трансформації, де ми проговорюємо такі кейси, які повністю спростять механізм. Три тижні тому була прийнята постанова Кабінету Міністрів України, яка дає можливість відкриття "ветеранських вікон" в ЦНАПах по всій території нашої держави. Безпосередньо ми працювали в розрізі пілоту і наразі уже в 10 областях такі вікна відкриваються.

Надалі ми проводимо цю роботу. Тобто ми пішли паралельними шляхами, ми розробляємо цифрові продукти, які потребують трошки більше часу. А для того щоб дати можливість нашим ветеранам, ветеранкам оформлювати пільги, послуги, які гарантує їм держава сьогодні, це відкриття в ЦНАПах окремих "ветеранських вікон", де вони зможуть отримати і в розрізі по законодавству про ветеранську політику, і безпосередньо всі адмінпослуги, якими забезпечує на сьогодні наша держава.

І саме головне, в пріоритеті – це шана та повага. Тому що ми розуміємо, що хлопці боронять нашу державу, але, на жаль, я хочу це констатувати, мені як ветерану також не вистачає поваги від цивільного

населення безпосередньо за ту роботу, яку пророблюють наші захисники, боронячи нашу державу. Тобто Міністерство у справах ветеранів хоче повністю змінити підходи в цьому напрямку.

Також в цьому році ми розпочинаємо таке перше і масштабне в Україні за часів незалежності будівництво Національного військового меморіального кладовища. Хочу зазначити, що в цьому напрямку робота триває. На цьому тижні ми вже затвердимо безпосередньо передачу земельної ділянки на державну установу "Національне військове меморіальне кладовище" і плануємо в наступному місяці почати підготовчі роботи для будівництва першої черги Національного військового меморіального кладовища.

Якщо коротко пройтися по реабілітації, психологічній підтримці, Міністерство у справах ветеранів у цьому напрямку зараз відкрило реєстр, по якому надавачі послуг проходять безпосередньо наповнення цього реєстру для того, щоб в подальшому почати реалізувати психологічну реабілітацію. Сьогодні на засіданні уряду був прийнятий порядок використання коштів по 40-й програмі, що дасть можливість розблокувати ці кошти і в подальшому після наповнення реєстру дані надавачі послуг зможуть повністю надавати психологічну реабілітацію нашій категорії.

Наступний проект, над яким працюємо, це "Помічник ветерана". У минулому році була прийнята пілотна постанова, яка повністю за 23-й рік мала, так би мовити, сформувати вже в подальшому, як буде працювати даний "Помічник ветерана", але ми стикнулися з рядом викликів, які потрібно усунути. Тому наразі "Помічник ветерана" проходить, умовно, ребрендинг, над яким працює Міністерство у справах ветеранів. Є дорожня карта, алгоритм, як його запустити. Даний процес зараз знаходиться на зовнішньому погодженні для винесення в подальшому на затвердження на засіданні Кабінету Міністрів України.

Розвиток спорту безпосередньо ставимо також у пріоритет. Наразі сьогодні повертається команда, яка взяла участь у змаганнях Повітряних сил

армії США, які проводилися у Лас-Вегасі. Завтра ми їх зустрічаємо. Є дуже класний результат – наші хлопці здобули багато медалей. Більш детально вже завтра це висвітлимо, тому подяка хлопцям за те, що гідно виступили і представили нашу державу на світовій арені.

Наступне, як я уже казав, це навчання-перекваліфікація, безпосередньо гідне працевлаштування. На сьогоднішній день у Міністерстві у справах ветеранів на 2024 рік закладено 71 мільйон гривень для реалізації даної програми, але ми пішли далі – наразі плануємо спільні заходи з Міністерством економіки в розрізі працевлаштування.

І також доповню наступне. Це ветеранське підприємництво, яке дасть можливість створення робочих місць ветерану ветерану. Тобто ми закладаємо у ветеранське підприємництво не тільки реалізацію власного бізнесу, а й створення робочих місць для ветеранів. Тобто закриваємо разом два напрямки.

По житлових програмах доповів. Більш детально Руслан Приходько уже озвучить. По сервісах загально також було озвучено. Далі пані Надія також це все вам більш детальніше розповість. По вшануванню пам'яті, також щодо створення Національного військово-меморіального кладовища також доповів.

Тепер перейдемо (ще пару хвилин мені) коротко про те, що уже безпосередньо Міністерством у справах ветеранів з новою командою було реалізовано, це повністю було перезавантаження загалом роботи міністерства і безпосередньо загалом робота спілкування з ветеранами і громадськими організаціями, які представляють ветеранів. Ви всі прекрасно розумієте, що відбувалося наприкінці минулого року, які були невдоволення з боку громадських організацій, тому перше, що ми зробили, це провели комунікацію, ми зустрілися з майже всіма представниками громадських організацій, ми дійшли загальної якби синергії в нашій роботі. Тому зараз ветерани і громадські організації повністю допущені до формування

ветеранської політики у всіх розрізах і по всіх програмах Міністерства у справах ветеранів.

Що вже безпосередньо було зроблено за цей місяць, з 9 лютого і по сьогодні? Це по соціальному захисту, збільшено розмір державної соціальної допомоги дітям загиблих захисників, добровольців. Я хочу подякувати і Міністерству соціальної політики, притому що ми урівняли виплату пенсійного забезпечення таким діткам, до безпосередньо захисників, діючих військовослужбовців. По психологічній реабілітації, розпочато наповнення реєстру суб'єктів надавачів послуги психологічної допомоги для ветеранів та їхніх родин. Відкрито доступ до безоплатної психологічної допомоги.

По спортивній реабілітації, підготовлено та відправлено національну збірну команду до участі в міжнародних спортивних змаганнях для ветеранів та військовослужбовців з пораненнями в Лас-Вегасі, де вони гідно представили нашу країну.

По напрямку ветеранського підприємництва, це оновлено пакет документів для перезапуску проекту "Створено Захисниками", що спростить ветеранам-підприємцям брендувати власну продукцію. Запущена програма фінансування ветеранського бізнесу "Варто почати власну справу" від Українського ветеранського фонду. Збільшено вартість заявки на розвиток власного підприємництва до півтора мільйона гривень. Проведено форум ветеранського бізнесу, де в принципі ми, спілкуючись з ветеранами-підприємцями, розставили всі якби проблемні питання, взяли в роботу і наразі це все опрацьовується. І безпосередньо доопрацьовано законопроект про ветеранське підприємництво, очікуємо на голосування в першому читанні. На минулому тижні на комітеті було схвалено дане рішення.

По адміністративних послугах, урядом ухвалено єдиний підхід надання адміністративних послуг у ЦНАПах для ветеранів, членів їх родин та сімей загиблих захисників і захисниць в режимі "Єдине вікно". "Адмінсервіс "Ветеран" буде поширений по всій території України. І Тернопільська

область доєдналася до проекту "Адмінсервіс "Ветеран". Ви безпосередньо під час проведення виїзного засідання це все бачили своїми очима і в принципі ми на цьому не зупиняємось і рухаємось далі.

По супроводу ветеранів. Провели моніторинг та аналіз проекту "Помічник ветерана", що реалізувався в рамках пілоту. Зроблена робота над помилками, це саме головне. Публічне громадське обговорення проекту професійного стандарту "Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб", який має замінити "Помічника ветерана", будуть змінені підходи. Наразі проводимо комунікацію по затвердженню професійного стандарту і сподіваюся, що до кінця цього місяця ми його вже офіційно затвердимо і перейдемо в розріз формування проекту постанови безпосередньо в реалізації, вже сталої реалізації попередньо експериментальної постанови. І також узгоджено умови оплати праці фахівців із супроводу демобілізованих осіб. Це була проведена велика робота з Міністерством фінансів, за що я хочу їм подякувати. Тобто всі процеси ми проводимо паралельно для того, щоб не втрачати час, тому що часу й так зовсім мало, ми його втратили дуже багато, на жаль.

Про пам'ять і повагу, це ухвалено урядом порядок використання бюджетних коштів для створення та функціонування Національного військового меморіального кладовища, спрощено процедуру видалення зелених насаджень на території майбутнього НВМК у Гатному під Києвом. Це перший етап для початку будівництва першої черги. Було домовлено з Міністерством оборони і погоджено на засіданні уряду, ті дерева, які ми будемо вирубувати під будівництво Національного військового меморіального кладовища, вони автоматично будуть передані до Сил оборони на створення фортифікаційних обладнань. Для того, щоб деревина не пропадала, ми її запускаємо до створення фортифікацій, які в подальшому захистять нашу державу.

Безпосередньо відкрита та прозора політика, це відновлення комунікації з громадським сектором, ветеранським рухом, а також сім'ями загиблих захисників та захисниць. Громадськість залучена до напрацювання ветеранської політики. Також я хочу подякувати присутній Ірині Міхнюк за те, що була перезапущена робота Ради загиблих захисників і захисниць України. Попереднє скликання повністю відзвітувало за свою роботу, починаючи з 19-го року і по 2024 рік, і гідно передали повноваження по новоствореній раді, яка два тижні тому приступила до виконання своїх обов'язків. Це також великий крок, тому що ми про це перезавантаження розмовляли дуже довго, але зреалізували буквально два тижні тому.

По розвитку. Розроблено алгоритм дій щодо перепрофілювання, реорганізації міжшкільних ресурсних центрів за напрямком "Військово-патріотичного виховання та початкової військової підготовки", визначено напрямки роботи центрів ветеранського розвитку на 2024 рік щодо надання послуг ветеранам війни та членам їх сімей, зокрема з психологічної допомоги та професійної адаптації. А також запущено експериментальний проект з переходу від військової служби до цивільного життя, що передбачає створення адаптивної освітньої інфраструктури, профперепідготовку та спортивну реабілітацію.

Безпосередньо що ініційовано Міністерством ветеранів на 2024 рік? Це розробку нової редакції законопроекту про основні засади державної ветеранської політики. Наразі ми зараз працюємо з дотичними органами центральної виконавчої влади, а також громадськими об'єднаннями, які безпосередньо надають свої пропозиції. Уже було проведено чотири робочих засідання. Наразі ми визначилися безпосередньо з визначенням, хто такий ветеран, і під це визначення безпосередньо починаємо опрацьовувати за напрямками інструменти розвитку для наших ветеранів.

Також обговорення з ключовими стейкхолдерами. Документ вже пишеться, те, що я уже сказав. І безпосередньо зараз ми відізвили з Кабінету

Міністрів стратегію переходу від військової служби до цивільного життя, яка була подана в січні місяці, для повної її оцінки і для виправлення тих помилок, які були закладені. Наразі проводиться над цим робота і, я думаю, під кінець наступного місяця ми випустимо її на зовнішнє погодження до органів центральної виконавчої влади. Також вона зараз знаходиться в обговоренні і в роботі громадського сектору, який дає свої пропозиції, зауваження до даної стратегії.

Безпосередньо по діджиталізації, зміни до законодавства щодо впровадження. Є посвідчення ветерана як основного документа, що підтверджує статус, проект Постанови Кабінету Міністрів щодо базової військової підготовки в закладах вищої освіти з метою залучення ветеранів як інструкторів до базової військової підготовки, проекти постанов Кабінету Міністрів щодо перепоховання загиблих захисників і захисниць на Національному військовому меморіальному кладовищі, удосконалення законодавства щодо реалізації житлових програм, перегляд та спрощення процедури надання особам статусу учасника бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни, членам сімей загиблого захисника, захисниці України. І на етапі реалізації по медичних питаннях – це розширення переліку планових стоматологічних послуг за рахунок коштів державного бюджету, є домовленість з Міністерством охорони здоров'я, Міністерством фінансів і під головуванням віцепрем'єрки Ірини Верещук ми проводимо написання проекту постанови, ви уже знаєте, що прийнята урядом постанова на протезування, але ми розуміємо, що до протезування треба ще провести лікування. Тому Міністерством у справах ветеранів на цей рік закладені кошти на рекреацію. Ми новою командою подумали і зрозуміли, що краще ці кошти запуснути на лікування зубів і безпосередньо зараз розробляємо механізми, де в подальшому буде виділений 1 мільярд гривень для реалізації даного проекту, тому що всі їздять до наших захисників і розуміють, яка проблематика у них з зубами і безпосередньо тих військовослужбовців, які

повертаються з полону, там взагалі дуже плачевна ситуація. І перед тим як почати протезування, треба полікувати і відновити хлопцям, які були в полоні, жувальну функцію. Тому було прийнято таке рішення. І спільно зараз ми разом проходимо написання даного проекту постанови.

По діджиталізації. Це інтеграція реєстрів до системи переходу від військової служби до цивільного життя, взаємодія між реєстрами Мінветеранів та Міністерства оборони. Наразі був підписаний (три тижні тому) договір про спільну співпрацю, і проводимо інтеграцію двох наших реєстрів у більш конкретному наповненню даних для того, щоб єдиний державний реєстр ветеранів війни не був лише таблицею Excel, а був інформативно наповнений, що дасть можливість у подальшому планово і конкретно планувати бюджетні кошти для формування і реалізації ветеранської політики.

І безпосередньо про пам'ять. Це передача земельної ділянки площею понад 265 гектарів до Державної установи "Національне військове меморіальне кладовище" для початку будівництва першої чергу, яку ми плануємо відкрити у 2024 році.

Якщо коротко, доповідь закінчив. Безпосередньо уже по конкретиці мої колеги за напрямками більш детально розкриють ту роботу, яка ведеться міністерством.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Володимировичу.

Ми бачимо, що міністерство новою командою воно зробило, як сказав виконуючий обов'язки міністра, роботу над помилками – взяли на себе дуже амбітні завдання, я так розумію, в найкоротші терміни їх зробити. Ми бачимо щодо перекваліфікації, реабілітації, підтримки наших захисників, щодо надання помешкань, де ставляться чіткі конкретні завдання і чітка конкретна мета. Міністерство розуміє, як рухатися в цьому напрямку. Звісно, ми будемо

допомагати в цьому міністерстві, будемо їх підтримувати, в подальшому будемо очікувати і найскоріші результати для наших захисників.

Але ми повинні розуміти, що ми собі не можемо дозволити приймати якісь рамкові закони. В законах повинна бути чітка юридична визначеність, для того щоб ми не обіцяли нашим захисникам, що колись щось вони отримають, а чітко вони розуміли, що вони будуть мати, тому що вони зараз захищають Україну і вони не відкладають свій захист на потім, коли щось ми там будемо робити, захищати. Вони роблять сьогодні і зараз свою роботу, і ми бачимо, що якісно, тому що завдяки їм, як ми вже спочатку говорили, ми можемо проводити ці засідання і ми маємо нашу державність, маємо Україну. Я вам дякую.

В подальшому я хочу передати слово народному депутату України, члену Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Гривку Сергію Дмитровичу. Тільки я попрошу всіх, ми міністерству надали пріоритет, щоб воно широко розкрило свої наміри і напрямки роботи, тому всіх в подальшому прошу притримуватися виступу до 5 хвилин.

Дякую.

ГРИВКО С.Д. Дуже дякую вам, Анатолію Дмитровичу.

Шановні колеги, шановні учасники комітетських слухань, на них піднімаємо дуже важливу тему – безпосередньо ветеранська політика, яка є складовою, скажімо, нашої оборони, але в той же час є великою складовою нашого мотиваційного сектору. Тому що ветеран повинен розуміти, що його чекає в майбутньому, після демобілізації. Відповідно він чітко повинен усвідомлювати процес, коли він приходить додому, йому надають лікування, реабілітацію, соціалізацію, тобто чіткий логічний, зрозумілий процес, щоб це розуміли й інформували від командирів безпосередньо бригад, батальйонів, які знаходяться і співпрацюють з військовослужбовцями, і коли вони переходять вже в статус ветерана, відповідно їм уже направляли, що от, є

питання, скажімо, можна вирішити через це, можна вирішити, ну наприклад, через "Єдине вікно", яке, грубо кажучи, зараз просуває Міністерство ветеранів. І я дуже великі надії покладаю на Міністерство ветеранів, тому що безпосередньо взаємодія і робота в цьому напрямку ведеться новою командою Міністерства ветеранів, в яку я вірю і підтримую.

Відповідно ми повинні максимально пропрацювати, щоб ветеранська політика була зрозуміла для ветерана. І коли він дає зворотний зв'язок, то всі суб'єкти, які поширюють ветеранську політику – це політичні чи державні суб'єкти, вони повинні зрозуміти, що ми безпосередньо працюємо, послуга для них. Тобто якраз політика ветеранів, безпосередньо для ветеранів. І тому відпрацювати такий результативний механізм, коли це приносить благо. І це є мотиваційною складовою для військовослужбовця – він чітко усвідомлює всі свої кроки.

Тому я дуже вірю в нову команду Міністерства ветеранів, підтримую Олександра Володимировича і надіюсь на ефективну взаємодію безпосередньо з Міністерством ветеранів, яке принесе реальну, якісну, результативну політику. Хоча, так, звісно, можливі помилки, без помилок ніяк, тому що ми всі люди. І коли ми постійно ведемо діалог і вдосконалюємося, ці помилки уже просто в робочому режимі відходять на інший план. І коли ми спілкуємося безпосередньо з ветеранами, з суб'єктами, які отримують цю ветеранську політику, помилки можна нівелювати якісно, ефективно, але повинна бути якісна і злагоджена взаємодія.

Тому я вам дуже дякую і бажаю вам успіхів, і розраховую на вашу роботу і відповідно від нас будь-яка підтримка безпосередньо буде.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Дмитровичу.

Я хотів би трошки додати до цього виступу, що в принципі соціальна підтримка повинна починатися з моменту мобілізації особи, з першого

приходу його до ТЦК. Звісно, що Міністерство ветеранів більше дотичне до наших вже захисників та захисниць, які повернулися з фронту в тому чи іншому статусі, з сім'ями наших захисників і сім'ями загиблих, померлих, але я думаю, з досвіду, який вже має Міністерство ветеранів, то воно може деякі пропозиції надати до Міністерства оборони та інших силових структур, які залучені до захисту нашої батьківщини, що з перших кроків треба нашим захисникам допомагати, підказувати для того, щоб вони, коли йшли на захист нашої держави, розуміли, що їхня сім'я, їхня родина уже під опікою держави і в подальшому вони можуть розраховувати на те соціальне забезпечення, що гарантує держава.

Далі я хотів би передати слово народному депутату України Брагару Євгенію Вадимовичу, представнику Комітету свободи слова.

БРАГАР Є.В. Вітаю вас, всі учасники сьогоднішнього засідання. Перше, що маю сказати, ми давайте приблизно порахуємо, скільки у нас ветеранів. Чому? Тому що коли в нас було АТО, ОСС, це не був насправді такий широкий прошарок населення, який це є навіть зараз. Більше того, після війни їх буде ще більше. Президент у своєму інтерв'ю сказав, що чисельність Збройних Сил України зараз 880 тисяч осіб. До цього варто додати представників Нацгвардії, воюючих підрозділів Нацполіції, СБУ, ГУР та інших спецпідрозділів, які так чи інакше отримають статус потім ветерана.

Ми маємо казати про те, що зараз у Силах оборони України залучено до п'яти відсотків населення України. Якщо брати до уваги прогноз демографів, ми маємо сказати, що після війни чисельність ветеранів серед населення України буде доходити до 10-15 відсотків. З таким викликом не стикався в принципі ще ніхто. В нас немає такого міжнародного досвіду, який би ми могли б вивчити для того, щоб його застосувати з настільки великою долею населення. Це буде дуже складний виклик і потім всі будуть вивчати саме наш досвід, як саме ми вирішували ці проблеми, які в нас є

зараз. В першу чергу ветерани, які зіткнуться після війни, а ми маємо сказати, що рано чи пізно вона закінчиться, в цьому є хороша новина, полягає в тому, що людина відійде з військової служби і постане питання, а що далі. А що далі іти, куди іти, що робити і причому далеко не завжди людина зможе повернутись на те місце, в якому вона працювала раніше. Це пов'язано і зі зміною певних орієнтирів, і зі втратою професійних навичок. Чому? Тому що окремі військові, вони 10 років перебували на фронті і 10 років на фронті це дуже достатньо для втрати професійних навичок. Тому важливо і давати забезпечення перекваліфікації, надання кваліфікації і забезпечення робочим місцем, якщо це є.

Але все-таки хочу сказати одну річ, яка може дещо непопулярна буде, серед ветеранів навіть зараз є дуже багато людей, які навіть намагаються переводитись у бойові підрозділи, і навіть якщо відбувається ротація всередині бригади, постійно пишуть рапорти на те, щоб переводитись до бойових батальйонів, якщо батальйон знімається, пишуть рапорт на наступний, і бригада найчастіше тут іде вже назустріч для того, щоб таких людей направити на фронт. І після фронту постане питання того, що дуже багато з цих людей, отримуючи фронтові надбавки, вони зіткнуться з тим, що після війни та зарплата, яку вони отримували, вона буде не зовсім їх влаштовувати, відповідно з'явиться дуже багато представників ЧВК, приватних військових компаній, які захочуть їм надати таку роботу. І саме тому, я вважаю, у нас немає жодного іншого виходу, окрім як врегулювати законодавчо, як мають працювати приватні військові компанії на українському ринку. З таким самим досвідом зіткнулася колишня Югославія. У багатьох з цих країн не були легалізовані приватні військові компанії, при тому всьому на цей ринок дуже швидко зайшли представники інших приватних військових компаній і зараз у сучасних країнах колишньої Югославії, в тому числі в Сербії, є величезна проблема з тим, що величезна кількість людей займається найманством. Нам треба, щоб це питання, воно

було врегульовано цивілізовано. Дуже багато зусиль, я вважаю, повинно бути докладено на те, щоб прописати законодавчо і скласти нормальний законопроект, щоб це питання нарешті все-таки було врегульовано. Більше того, про це мало хто каже публічно, але всі мої співбесідники у всіх без виключення силових структурах, я маю на увазі і поліцію, і ЗСУ, і СБУ, і ГУР, всі вони виступають у підтримку того, що даний законопроект про приватні військові компанії, він повинен існувати.

Якщо казати щодо інших аспектів ветеранської політики. Ми повинні гарантувати також робоче місце для тих людей, які хочуть повернутися з фронту. Тут важлива співпраця з центрами зайнятості. Але це все-таки більше питання вже буде ставати після війни. Що ми зараз можемо зробити? Зараз дуже важливо налагодити роботу в тому числі і соціальної підтримки.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Євгенію Вадимовичу, 30 секунд.

БРАГАР Є.В. Так. Ми маємо констатувати, що серед представників ТЦК, хоча вона називаються і в тому числі і соціальної підтримки, складова соціальної підтримки, вона дуже сильно, дуже-дуже сильно кульгає. Є все-таки, я дізнався, успішні приклади соціальної підтримки окремих представників ТЦК, але (але!) це є дуже разючим виключенням. Тому я вважаю, що нам треба налагодити підтримку і осіб, які здобули інвалідність, і підтримку родин, які, на жаль, втратили своїх годувальників. Саме тому нам треба переглянути базові засади, на яких функціонує наша ветеранська політика, і поставити її в пріоритет. Чому? Тому що це буде складати дуже значну категорію населення в нашій країні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Я думаю, що Міністерство ветеранів, коли буде пропрацьовувати до кінця стратегію переходу від військової служби до

цивільного життя, може врахувати деякі пропозиції в даному напрямку і пропрацювати також свої пропозиції до силових структур, для того щоб врахувати і ті напрямки, і виклики, які можуть бути у нас в подальшому, після закінчення війни. Дай бог нам як скоріше здобути перемогу та рухатися далі – до відновлення України.

Я далі хотів би надати слово народному депутату України, представнику Комітету з соціальної політики та захисту ветеранів Цибі Тетяні Вікторівні. Тетяно Вікторівно, ви з нами?

ЦИБА Т.В. Так, доброго дня, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тільки до 5 хвилин, будь ласка.

ЦИБА Т.В. Я дуже коротко. Дякую, що дали слово, хоча я якби не записувалась.

Дивіться, у мене є дуже коротке, ну як би, питання і де в чому пропозиції, які надійшли від ветеранів, які, власне, з тим стикалися. По-перше, насамперед, дійсно, хочу подякувати команді, яка зараз працює, яка зараз прийшла. Розумію, що у вас величезний виклик, розумію, що серед виклику ще є те, що вам треба подолати оту прірву недовіри, яка склалася за останні часи, і це важко. Я це розумію. Дуже дякую за те, що ви щиро намагаєтесь це зробити.

А хочу наголосити на тих питаннях, які самі ветерани вбачають як проблемні. Ну просто, щоб ви звернули увагу. Перше – це те, коли ви говорите про те, що держава виділила кошти на відкриття бізнесу для ветеранів. Самі ветерани говорять про те, що коли вони до цього доходять і хочуть, там, подати документи, то виходить, що на одну людину або це 20 тисяч гривень і відкривай бізнес, як хочеш (ну, ми всі розуміємо, що 20 тисяч гривень – це там умовно купити якось одну бензопилу чи щось таке) і

відкрити бізнес досить важко. Тобто сума виходить велика для держави, але якщо розподілити на потенційних набувачів цього, виходить дуже мало. І тут треба напевно якесь управлінське організаційне рішення, ну, якимось чином перерахувати. Краще нехай менше людей зможе цим скористатися, але це буде якась сума, яку вони дійсно зможуть на відкриття.

Другий етап. Коли відкриття бізнесу під те, що держава дає гроші за те, що потім, коли ветеран відкриє свій бізнес, він має повертати податки певний проміжок часу, ветерани говорять про те, що в цьому є проблема, тому що це фактично виходить не грант, а виходить кредит. І це зрозуміло, кредити теж потрібні. Але виходить, що це кредит, який навіть, якщо бізнес прогорів, кредит оцей все рівно доводиться віддавати ветерану. І тому отримується, що нібито зрозуміло, що держава хоче допомогти, але умови пораховані так, що на практиці вони з цим стикаються, говорять, що це якби не дуже вигідно, що це те саме, що піти в банк. І там є питання. Тому подивіться, будь ласка, на оці моменти, просто їх треба прорахувати.

І ще один момент – це Постанова від 2 серпня 2022 року № 856 щодо житла. Там дійсно, що військовослужбовці, які за контрактом мають право на пільговий кредит на житло, медичні працівники, представники комунальної сфери, вчителі і так далі, але там упущена одна категорія, про яку хлопці говорять, що було би добре, щоб можна було її включити, це інваліди внаслідок війни. Бо кажуть, що їм зараз досить важко відкрити кредити в банку, а ця постанова, вона все рівно націлена на підтримку ветеранів, то вони би дуже просили, якщо можна, то щоб можна було і цю категорію якимось чином не пропустити своєю увагою.

Дуже дякую. Не буду забирати час. Так, як є. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я дякую, Тетяно Вікторівно. Тому, я вже казав, коли ми розробляємо законодавчі ініціативи, ми чітко повинні розуміти, що ми пропонуємо в першу чергу, якщо це стосується ветеранів, що ми пропонуємо

ветеранам. Тому щодо їхньої економічної незалежності ми повинні розуміти, що в першу чергу ветеранське підприємництво – це підтримка бізнесу ветерана в далекій перспективі, як кажуть, в довгостроковій перспективі. Не просто надати гроші для відкриття бізнесу, це перша або одна із складових, в подальшому ми повинні гарантувати підтримку цього бізнесу. Тому, як уже говориться, ми повинні чітко прописувати в наших законодавчих актах певні наші кроки, щоб вони були визначені, щоб не так, як деякі представники громадських ветеранських вважають, що ветеранське підприємництво це надання змоги завести автомобіль без розмитнення. Це для них ветеранське підприємництво. Хоча ми розуміємо, що це не так.

Тоді далі ми переходимо до наших слухань комітетських і вже будемо тепер слухати, по крайній мірі, все Міністерство у справах ветеранів. Тому до слова запрошую заступника міністра у справах ветеранів України з питань європейської інтеграції Сивак Оксану Василівну.

Будь ласка, Оксано Василівно.

СИВАК О.В. Доброго дня, шановні колеги. Я хочу додати до сказаного про те, що коли ми говоримо про пільги і послуги, дякую, що більшість з нас розуміє, що ми хотіли би перейти від старої системи пільг для ветеранів до нової системи можливостей і послуг. Тому що наші ветерани це наш людський капітал, достатньо молоді, вмотивовані люди, які пішли нас захищати, і по поверненню, вони повернуться, мають повернутись до соціального і економічного життя. Ми переглянули, провели комплексний огляд всіх пільг і послуг, станом на сьогодні їх 108. А відповідно половина з них не працюючі, лише на папері вони підтримуються фінансово, якась частина вже геть старі, які не потрібні, бо вони ще там радянського складу, і тому ми вбачаємо необхідність законодавчого врегулювання системи наявних пільг та гарантій соціального захисту для ветеранів радянського періоду і для ветеранів сучасних. Цей досвід, аналізуючи системи інших

країн, ми побачили в Ізраїлі, тобто воно викликано тим, що ці ветерани різного віку, відповідно до віку вони потребують інших послуг і пільг. Також відповідно до Конституції ми не маємо права зменшувати пільги і послуги, але ті послуги, які не потрібні нашим сучасним ветеранам, ми мали би перейти, ну більше можливостей і послуг, якими би вони користувались.

І ще питання, які би ми хотіли вирішити, це все-таки індивідуальний підхід до ветеранів, тобто після демобілізації оцінити реальну потребу кожного ветерана, тому що всі вони з різних регіонів, з різних міст і сіл і будуть потребувати там чи житла, чи працевлаштування, чи медичної допомоги. І ми би хотіли таку оцінку їхніх потреб проводити щорічно, і відповідно до аналізу потреб формувати на кожен рік якісь бюджетні запити. І одним із таких прикладів хороших, про які уже Олександр сказав, це, наприклад, в цьому році ми переглянули потребу в рекреації чи санаторно-курортному лікуванні на перевагу стоматологічній допомозі. І для цього ми провели опитування серед ветеранів і членів їх родин, які звернули увагу на те, що ця проблема є більш актуальною станом на сьогодні, ніж відпочинок. Я не кажу про фізичну реабілітацію, психологічну реабілітацію. Тому це те, в чому ми хочемо розвивати нашу нову ветеранську політику. Ми працюємо над законом, який ми вже про це говорили, працюємо разом з вами: із депутатами, і з громадськістю, різними іншими ЦОВВами. І розуміємо, що подальший розвиток має відбуватися на індивідуальному підході і цифровізації, про яку ми вже теж говорили. І лише при такому індивідуальному сучасному підході ми зможемо досягти якісної реінтеграції.

Дуже дякую за ваші не побажання, а пропозиції. Ми розглянемо їх і внесемо до обговорення і до *(нерозбірливо)*. І ми розуміємо, що кінцевою метою, ціллю має бути все-таки працевлаштування нашого ветерана чи ветеранки.

І як любить казати Міністерство економіки, ми маємо їх не утримувати на податки, ми маємо створити умови, за яких вони будуть сплачувати

податки. Тому що це про гідність і шану до наших ветеранів. Це люди, які гідні достойного життя, якісного як в економічному плані, так і в благоустрої навколо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Оксано Василівно.

Так, я погоджуюся з вами, що держава повинна зробити все, щоб кожний захисник і захисниця та члени їхніх родин, члени родин загиблих відчували підтримку держави, а в цій підтримці ми маємо розуміти не тільки пільги і соціальні виплати якісь, але ще й спроможність надати змогу заробляти собі кошти і відчувати себе економічно незалежними за підтримки держави. Дійсно програма стоїть, щоб всіх там працевлаштувати, але ж я хочу нагадати, що тема наших сьогоднішніх слухань це: "Пріоритети держави – ветеранська політика як частина оборонної стратегії". Тому і пропозиція народного депутата Євгенія Вадимовича Брагара, якраз вона вкладається в цю оборонну стратегію. Тому що кожний ветеран, маючи досвід, він може передавати і в подальшому в цьому напрямку працювати.

Я вам дякую.

СИВАК О.В. Я лише додам, що звичайно, коли вони повертаються в цивільне життя, знаючи про нашого сусіда, ми розуміємо, що вони можуть повернутися, і це є резерв військовий, тому створюючи гарне медичне забезпечення, реабілітацію, це допоможе їм відновитися і потім повернутися в стрій.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Далі я хочу передати слово директору департаменту соціального захисту Міністерства у справах ветеранів Руслану Вікторовичу Приходьку.

ПРИХОДЬКО Р.В. Доброго дня, шановний Анатолію Дмитровичу. Доброго дня, шановні колеги, всі присутні, хто в онлайні. Перш за все дякую Олександрю Володимировичу за те, що максимально деталізовано і глибинно розкрив усю тематику, нам дуже мало, будемо виключно доповнювати.

Враховуючи те, що ветеранська політика однозначно є політикою сектору безпеки і оборони, перш за все хотів би сказати, що мотивація громадян України до мобілізації це в першу чергу прямий показник якісної ветеранської політики. Тому в цілому ветеранська політика розпочинається з того, як людина отримує статус безпосередньо. Тому відповідно за результатами роботи міністерства і комітету було ухвалено низку законів, які на сьогоднішній день підписані Президентом. І перш за все хотів би зацентувати увагу на законопроекті 9141, який став Законом 3443. На сьогоднішній день на його виконання нами розроблено три постанови Кабінету Міністрів ключові. Хотів би подякувати нашим колегам з Міністерства оборони, Мінцифри і Міністерства фінансів за підтримку в опрацюванні. Цими проектами постанов Кабінету Міністрів передбачається оптимізований порядок надання статусів учасника бойових дій особі з інвалідністю внаслідок війни і членів сімей загиблих захисників і захисниць України. В першу чергу це тотальна зміна логіки цього процесу. Як зазначив Олександр Володимирович, людина не має бігати з документами. Ми модеруємо всі механізми і процеси так, щоб органи державної влади обмінювалися всіма необхідними документами. І тепер відповідно до даних проектів, у разі, якщо людина звертається і у неї не вистачає якогось документа, це вже відповідна задача суб'єктів державної влади на тому чи іншому рівні, які залучені в цей процес. На даний момент Постанови 685, 740 – це порядки надання статусів особи з інвалідністю внаслідок війни і членів сімей загиблих захисників, захисниць України, повністю погоджені з усіма центральними органами виконавчої влади. Завершуємо погоджувальні наради з Міністерством фінансів і Міністерством цифрової трансформації і

найближчим часом будемо направляти в Секретаріат Кабінету Міністрів для подальшого опрацювання і включення в порядок денний розгляду урядом. Це перше.

По-друге. Відповідно ведемо всю роботу по оптимізації в такій же логіці всіх послуг, які у нас на сьогоднішній день існують, де суб'єктом надання таких послуг є Міністерство у справах ветеранів України. Прийнято відповідно розпорядження Кабінету Міністрів 167-р, про яке зазначав Олександр Володимирович, максимально поглиблюємо нашу роботу для деталізації по всіх регіонах і всіх громадах для включення в реалізацію по створенню "єдиних вікон" у ЦНАПах для надання послуг ветеранам і членам родин загиблих захисників, захисниць України. Перш за все ключовим в цьому є – це створення уніфікованого підходу. По-друге, це повна децентралізація і екстериторіальний принцип для надання таких послуг, умовно кажучи, враховуючи міграції підрозділів, переміщення, і у зв'язку зі збройною агресією багато родин загиблих, осіб з інвалідністю переміщуються, плюс це інклюзія і безбар'єрність, які повністю включені.

І знову ж таки, наша задача, яку ми на сьогодні переслідуюмо всіма проектами наших постанов, це створення уніфікованих підходів. Якщо ветерану потрібно фізично звернутися для отримання послуги, він звертається у будь-який ЦНАП не залежно від громади, в якій знаходиться, паралельно з цим ведемо роботу над опрацюванням цифрових інструментів спільно з нашими колегами Мінцифри і нашими партнерами.

Що стосується помічника ветерана. Як зазначив Олександр Володимирович, так, на сьогоднішній день ведемо роботу над завершенням, затвердженням державного професійного стандарту фахівця супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб. Такий стандарт дасть можливість створювати офіційні робочі місця. В подальшому ми їх будемо масштабувати не тільки на можливість оплати за рахунок коштів держави, а й над

можливістю створення таких робочих професій відповідно великими бізнесами і великими роботодавцями.

Також хотів би зазначити. По житлових субвенціях – 3 субвенції, які зазначив Олександр Володимирович, поряд з цим державна цільова соціальна програма забезпечення житлом на етапі узгодження позиції з Міністерством фінансів і синхронізації наших бачень, плюс на сьогодні розроблений проект постанови Кабінету Міністрів, який ми доузгоджуємо наразі всередині міністерства і найближчим часом будемо надсилати на зовнішнє погодження, яке надасть можливість тимчасового прихистку ветеранам війни, які отримали поранення, проходять, наприклад, амбулаторне лікування або чиє житло знищене, пошкоджене і так далі. Така можливість незабаром буде за рахунок такої постанови. Плюс виправляємо всі помилки, які на сьогодні існують по програмі «Оселя, про яку пані народний депутат Циба зазначила. І хотів би зазначити, що особи з інвалідністю внаслідок війни присутні у відповідній програмі. Єдине, 7 відсотків не для всіх, на жаль, на сьогоднішній день посильна відсоткова ставка, тому з метою підтримки на сьогодні розроблено проект постанови, який також завершує його опрацювання всередині для подальшого погодження і пошуку джерел для покриття відповідних видатків за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Руслане.

Дійсно, у нас була поїздка до Тернопільської області, де безпосередньо паном Русланом від Міністерства ветеранів України було підписано меморандум для підтримки наших захисників, тобто в ЦНАПі відкриття "Єдиного вікна". Це було знаковим, тому що додаються і додаються області. І ми розуміємо, що практично в кожному ЦНАПі, як було сказано, ветеран може отримати консультацію та допомогу, яка йому необхідна, оформити

документи. І у зв'язку з нашою територіальною реформою іноді дуже далеко їхати до свого ЦНАПу, то він може прийти у найближчий і зробити там всі необхідні дії. Я дякую за те, що ви проводите таку роботу, і в подальшому будемо підтримувати всі ці ініціативи.

Далі я хотів би передати слово заступнику директора департаменту – начальнику відділу розвитку інформаційних систем департаменту цифрового розвитку та трансформацій Міністерства у справах ветеранів Надії Богданівні Адаменко.

Включіть мікрофон. До 5 хвилин.

АДАМЕНКО Н.Б. Шановні народні депутати, як Олександр Володимирович у своїй доповіді зазначив, діджиталізація є одним з ключових, пріоритетних напрямків Мінветеранів. Це перед нами ставить багато задач: як змін до нормативно-правових актів, так власне і технічної реалізації цифрових рішень. Якщо говорити про нормативно-правові акти, то в напрямку цифрового розвитку, цифрових трансформацій ми маємо основні базові закони, яким ми повинні слідувати, перш за все це Закон про публічні електронні реєстри, а також про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг. Це достатньо нові в державі закони, вони прийняті в 2021 році.

Якщо дивитися про статтю 3-1 про Єдиний державний реєстр ветеранів війни, ця окрема стаття, вона була прийнята раніше ще цих законів і тому перед нами стоїть в цьому році одне з таких ключових завдань – це унормувати даний момент, що Єдиний державний реєстр ветеранів війни має бути визнаний базовим законом та виокремлений в окремий закон. Це внесено як до законотворчої діяльності, так і до пріоритетного плану діяльності уряду.

Також сьогодні і ви, Анатолію Дмитровичу, говорили про те, і вживалось слово дуже гарне "благо", тобто що означає дати послугу,

орієнтовану на можливості. Це дати певні блага громадянам, якими вони можуть скористатись. І от саме розробка електронних публічних послуг, вони неможливі без переосмислення загалом, які ми можемо давати послуги, нормативної бази і дуже, на що ми зараз націлюємось, це щоб жоден нормативно-правовий акт про надання тієї чи іншої послуги не вийшов без окремої частини, як ця послуга може реалізовуватись як публічна електронна послуга.

Технічно Єдиний державний реєстр ветеранів війни наповнюється. Він останній рік якраз на це був спрямований. Якщо говорити тільки про учасників бойових дій, то осіб стало більше ніж вдвічі в реєстрі і також є фронт єдиного державного реєстру ветеранів війни це вебплатформа e-Ветеран, через яку ми готові теж впровадити такі послуги, а також це звичайно портал Дія, там мобільний застосунок Дія, тому з Мінцифрою ми активно працюємо.

Для того щоб так, як політика каже, не було папірців, так щоб це було повністю так зручно, безбар'єрно, то в Законі про особливості надання публічних електронних послуг є поняття автоматичного надання послуги. І для цього потрібна командна робота всіх центральних органів виконавчої влади, всіх державних органів, які є держателями систем. І зараз наша найбільша задача це якраз комунікувати, міжвідомчо комунікувати та налагоджувати взаємодії з такими реєстрами. Станом на зараз ми вже підписали близько 5-6 таких договорів і в цьому році плануємо ще не менше 10-ти. І це відкриє нам якраз оцей шлях до таких послуг.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ми зараз перейдемо до, в принципі, як сказав Олександр Володимирович, одне з основних питань це вшанування пам'яті. Тому я хочу

передати слово заступнику директора державної установи "Національне військове меморіальне кладовище" Світлані Леонідівні Строкач.

Будь ласка.

СТРОКАЧ С.Л. Доброго дня, шановні присутні. Дійсно, гідно вшанована пам'ять про полеглих захисників і захисниць є важливою частиною обороноздатності нашої держави. Тому ми перейшли до практичної реалізації місця вшанування пам'яті, де чільне місце займуть саме військові поховання.

Протягом 2023-го – початку 2024 року було закладено основу нормативно-правового врегулювання проекту "Національне військове меморіальне кладовище" шляхом затвердження більше 15 постанов Кабінету Міністрів та прийняття парламентом двох законів України. Завдяки сприянню Кабінету Міністрів України та профільного комітету остаточно визначено протягом 2023 року місце під НВМК. Це ділянка в Гатненській ОТГ, понад 260 гектарів, орієнтир – це поблизу Південного кладовища.

Задля зменшення бюрократичної процедури в кінці 2023 року Президентом України було підписано Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів стосовно Національного військового меморіального кладовища, яким унормовано скорочення бюрократичного шляху питань, в тому числі і передачі землі та деяких містобудівних процесів. Наразі запущено процедуру реєстрації земельної ділянки, не буду тут повторюватись.

З метою найскорішої реалізації НВМК в 2023 році, що дало можливість нам прийняття Постанови 870 паралельно з оформленням землі, нами було розроблено ескізний проект, до речі, присутні можуть ознайомитись, є в надрукованому вигляді, кому цікаво, можу передати. Ескізний проект був поділений на декілька черг будівництва з метою забезпечення повністю автономних черг будівництва, які можна реалізувати в найкоротші терміни та

здійснити перші поховання військових уже в 2024 році з дотриманням військового поховального ритуалу.

У квітні плануємо отримати експертизу проектної документації, яка наразі з лютого місяця проектується. Нами в минулому році – на початку 2024-го було розроблено проект підготовчих робіт, який є важливою складовою будівництва. Тобто це надасть нам можливість підготувати земельну ділянку вказану вже до безпосередніх будівельних робіт. До таких робіт ми будемо приступати вже через тиждень.

Разом з вирішенням питання стосовно будівництва постає, безумовно, і багато викликів, у тому числі пов'язаних з необхідністю консолідації думок суспільства - як фахового середовища, так і родин загиблих. Тому комунікація в цьому питанні є для нас пріоритетом, забезпечується і буде забезпечуватися у подальшому. Думка родин загиблих у нас в цьому питанні є дійсно пріоритетною.

Ще хочу коротенько зупинитися на наших подальших планах короткострокових, які з них є короткостроковими та довгостроковими. Перше, це розпочати процес будівництва. І не просто розпочати його, а забезпечити будівництво дійсно з дотриманням мілітарної військової архітектурної складової. Повністю унормувати питання утримання та охорони Національного військового меморіального кладовища, розпочати процес почесного поховання з військовими почесностями, унормувати питання порядку перепоховань тих певних категорій осіб, які мають на це право, які визначені в статті 15-1 Закону про Національне військове меморіальне кладовище. Оновити порядок проведення військового поховального ритуалу.

Спільно з народними депутатами ми напрацювали законопроект, який невдовзі буде зареєстрований у Верховній Раді, яким вносяться зміни до Закону про гарнізонну та вартову служби Збройних Сил України, а також ним врегульовується питання створення пам'ятних місць, кенотафів, яке безпосередньо відноситься не лише до Національного військового

меморіального кладовища, а й до врегулювання даного питання, тіла загиблих яких признано судом як загиблими. Воно буде розповсюджуватися на всю територію України.

Також амбітними планами є розробити та запустити оцифрування поховань та меморіальних табличок на всій території України, тобто відцифрувати даний проект; організувати просвітницькі заходи та проекти для молоді, в тому числі для дітей ветеранів та полеглих героїв; переглянути підходи державної політики вшанування і запропонувати нові та стати головним прикладом, що задасть звичайно тренд для регіонів (не побоюся цього слова сказати) в частині унормування та вигляду військових поховань.

Разом з тим Міністерство у справах ветеранів наразі спільно з родинами загиблих напрацьовує план заходів до відзначення у 2024 році Дня пам'яті загиблих захисників, це 29 серпня, також працює над іншими заходами, пов'язаними із вшануванням пам'яті і пріоритетними в яких є думка сімей родин загиблих.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ну звісно, що оборонна стратегія без Міністерства оборони, вона ж не може обговорюватись. Тому ветеран сьогодні, він є пріоритетом в нашій державі і ми знаємо, що з 14-го року громадяни, які стали на захист, тоді повернулись до цивільного життя, були вже в статусі ветеранів, в статусі учасників бойових дій, але були на цивільних роботах, посадах, вже жили, але після початку повномасштабної агресії більшість з них повернулась до Збройних Сил України та інших військових формувань, які стоять на захисті.

Зараз ми послухаємо представника Міністерства оборони, тому що ця синергія Міністерства оборони і Міністерства ветеранів, на сьогодні вона є найбільшою, розповсюдженою і тоді зрозуміло, як Міністерство оборони

залучає до захисту наших захисників, тоді Міністерство ветеранів забирає вже в статусі ветерана та учасника бойових дій.

До слова запрошую заступника директора департаменту - начальника відділу соціальної політики Департаменту соціального забезпечення Міністерства оборони України Сергія Анатолійовича Кучеренка.

Будь ласка, Сергію Анатолійовичу.

КУЧЕРЕНКО С.А. Шановний Анатолію Дмитровичу, шановні народні депутати та колеги, дякую за те, що ми беремо участь в цьому зібранні і дякую, що наші колеги скрізь позитивно відгукуються від діяльності Міністерства оборони України в цій сфері.

З позитивного хочу сказати. Так, перед нами стоїть дуже серйозне завдання щодо опрацювання Закону про ветеранську політику. Це основа основ, як ми закладемо фундамент цієї політики, так і вона буде далі розвиватись.

З Міністерством ветеранів у нас повна взаємодія з цього питання. Ми з колегами, які працюють за цим напрямом, маємо дружні ділові стосунки і всі питання намагаємось вирішувати в робочому порядку і вже керівництву своєму доповідаємо відповідні пропозиції, які вже узгоджені з нами на нашому рівні. Це дуже позитивно.

Анатолію Дмитровичу, під час засідання тимчасових спеціальних комісій ви порушили питання більш ширшого підходу до цієї ветеранської політики. Змінюєте ветеранську політику, не змінюючи Закону України про соціальний правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей, це, так, це буде великий пласт роботи, але це не буде завершений цикл. Якщо внесемо зміни до Закону про соціальний правовий захист військовослужбовців, це підтягнуться Закон України про військовий обов'язок і військову службу, Статут внутрішньої служби, Закон України про статус ветерана військової служби і ще низка законів, які дотичні до цієї

сфери. Тому ми будемо працювати паралельними шляхами, але вони мають один до одного підтягуватись. Ви поставили задачу зробити цей закон, який має бути і відповідати проукраїнській системі соціального захисту і відповідати пронатівським підходам до соціального захисту, які діють у провідних країнах світу. Це дуже велике й глобальне завдання.

Хочу сказати, що відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня задача перед Міністерством оборони стоїть на 2025 рік, але оскільки у нас з вами, ми маємо в травні вносити вже до Верховної Ради закон, так, основна фаза буде в квітні, тому що в квітні ми маємо пройти процедури в себе, в центральних органах виконавчої влади, узгодити позицію з іншими міністерствами, які дотичні до цієї сфери. І плюс ще нам треба пройти Секретаріат Кабінету Міністрів України, де кожне слово треба доповідати, чому воно стоїть на тому місці і кожну позицію треба шліфувати. До цього ми будемо разом з вами готуватися і це ми пройдемо. Тому бачу роль Міністерства оборони України, це саме до Закону про соціально-правовий захист військовослужбовців. Також будемо працювати всі разом, роботи дуже великий край, дуже великий об'єм треба зробити.

Які заходи проводяться в Міністерстві оборони України підготовчі до цього питання? У нас відбулися серйозні зміни в організаційно-штатній структурі центрального апарату Міністерства оборони України і Генерального штабу. У нас в 2022 році створений Департамент соціального забезпечення, його ніколи не було в Міністерстві оборони. Він є. Під ним створили відповідне Головне управління. Ми в минулому році створили Департамент охорони здоров'я. Наразі тривають відповідні процеси стосовно формування Військово-медичного департаменту. Утворили Управління з гуманітарного забезпечення. Наразі створюється управління, яке буде займатися психологічним здоров'ям наших військовослужбовців.

Тобто ті питання, де ми якось намагалися делегувати до інших міністерств і в тому числі й до Міністерства ветеранів, зокрема стосовно

психологічної реабілітації, ми цикл заходів будемо розпочинати в себе. Потім, коли особа звільняється з військової служби, має відбутися плавна трансформація переходу від системи Міністерства оборони до системи, якою буде опікуватися Міністерство ветеранів.

Оце основні заходи, які ми зараз вирішуємо в цьому питанні. Дуже ми вдячні колегам, які працюють на військовому меморіальному кладовищі. Це дійсно ви зрушили той пласт, який раніше намагалися зрушити, але не у всіх це виходило. Це питання турбує і військовослужбовців, і членів сімей загиблих військовослужбовців. До нас звертаються з цього приводу, ми надаємо їм відповідні роз'яснення, отримуючи від вас цю інформацію під час таких особистих зустрічей з вами. І ми їх про це інформуємо.

Далі хочу сказати. Ми виконуємо низку задач самі, Міністерство оборони України, у відповідній ветеранській політиці. Так, наприклад, ми визначаємо статус учасника бойових дій в переважній кількості всіх військовослужбовців Сил безпеки і оборони України. Далі, немаловажну функцію ми виконуємо в статусі, визначення статусу особи з інвалідністю і члена сім'ї загиблого захисника, захисниці, а фактично ми надаємо і забезпечуємо родину всіма необхідними документами для того, щоб вона в районному управлінні соціального захисту населення отримала відповідні посвідчення. В системі охорони здоров'я всі лікувальні заклади зараз працюють на відновлення і реабілітацію наших військовослужбовців.

Під час п'ятничного засідання тимчасового спеціального комітету народний депутат Тарасенко Тарас Петрович задав мені питання, скільки стосовно санаторно-курортного забезпечення, які заклади виконують наші функції. Я йому тоді доповів, що жодної послуги із санаторно-курортного забезпечення ми нікому не надаємо. Наші всі санаторно-курортні заклади перекваліфіковані в реабілітаційні госпіталі і таких госпіталів у нас 6 в системі Міністерства оборони України. Там наші ветерани проходять

відповідну реабілітацію. Ні ветеран, ні військовослужбовець, ну простий військовослужбовець ніяких послуг там не отримує.

Далі, стосовно забезпечення житлом. Пріоритетний напрям – це забезпечення членів сімей загиблих наших військовослужбовців житлом для постійного проживання. Тут поза всякої черги розглядаються ці питання, ухвалюються рішення і виносяться на прийняття рішення міністра оборони. Тут проблем ніяких немає. Вирішуємо ці всі питання.

Далі, стосовно переходу від військової служби до цивільного життя. Я вам доповідав, що наша задача дещо відрізняється від тих задач, які стоять перед Міністерством ветеранів та іншими. Наше завдання утримати на військовій службі бойового, вмотивованого, патріотично налаштованого, який залишиться і буде проходити з нами військову службу до крайнього строку, наскільки дозволить здоров'я або його вік дозволить проходити військову службу. Не просто так вирішити це питання, нам потрібно зробити мотиваційні чинники, які утримають його на військовій службі. Перш за все це нова система грошового забезпечення і друге це нова система забезпечення житловими приміщеннями. Це два камені, на яких будуть ґрунтуватись ці всі засади отієї нової політики стосовно військовослужбовця, які мають бути після нашої великої перемоги.

Крім того, ми беремо активну участь в системі переходу від військової служби до цивільного життя. Чому Міністерство оборони, чому нам так цікаве це питання? У концепції військової кадрової політики в нас є позиції щодо цього питання. Військова кадрова політика полягає із рекрутингу, проходження і звільнення. І оцей етап професійної адаптації осіб, які звільняються з військової служби, він як приклад для тих осіб, які мають вступити на військову службу, прийняти рішення, тих осіб, які проходять військову службу, показати, яке шанобливе ставлення буде до нього після завершення військової служби.

Я вам також доповідав, що в 2018 році ми відреагували на цю проблему щодо залишення на військовій службі осіб з інвалідністю, які проходили військову службу. Ми маємо наказ юстований в Міністерстві юстиції, ми маємо низку військово-облікових спеціальностей, і цей перелік постійно збільшується, де такі особи можуть проходити військову службу.

Крім того, у наших військових навчальних закладах ми здійснюємо підготовку, навчання військовослужбовців рядового, сержантського та старшинського складу, які уклали другий і подальші контракти, вони навчаються на цивільні спеціальності, вони отримують загальнодержавного зразка диплом. І який ми маємо сенс у проведення цієї роботи? Це перші кандидати, які перейдуть на військову службу офіцерського складу. Вони здобудуть відповідну вищу освіту і, будь ласка, переходять на наступний щабель у своєму розвитку.

Отакі основні задачі, які стоять перед нами, і ми завжди з Міністерством у справах ветеранів готові до співпраці у цій сфері.

Доповідь закінчив.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я хочу, як завжди, підтвердити, що підкомітет з питань соціального захисту прав ветеранів готовий приймати будь-які робочі групи для обговорення таких завдань, які покладаються як на Міністерство оборони, так і на Міністерство ветеранів України, і разом напрацьовувати ті законодавчі ініціативи, для того щоб вони були чітко виписані і щоб ми їх скоріше розглядали і скоріше приймали. Це буде позитивно як для військовослужбовців та членів їх сімей, так і для ветеранів і членів їх сімей, членів сімей загиблих, померлих наших захисників України.

Далі я хотів би надати слово представнику Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Олександру Володимировичу Кононенку.

КОНОНЕНКО О.В. Доброго дня, шановні присутні, шановний Анатолію Дмитровичу, шановні народні депутати. Ми, без сумніву, чули і знаємо, яка проводиться робота, але свою діяльність ми будуємо на підставі звернень до Уповноваженого, це, як правило, скарги, здійснюємо саме парламентський контроль того законодавства, яке є в державі, і вимушені казати про деякі інші речі, чому у нас, якщо так все добре, то чому так погано, чому люди скаржаться. І Сергій Анатолійович теж знає, присутній на зустрічах, коли приходять члени родин і висловлюють своє незадоволення і обурення тим, що відбувається. Ну деякі речі хотів би, можливо, навести. Перше, з чого почав би. Все ж таки у нас вже півтора року іде осучаснення Закону про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. На сьогоднішній день вже півтора року проект знаходиться на розгляді парламенту. Та ж сама історія з законопроектом про основні засади ветеранської політики в Україні, його розробка триває вже більше року. І до цих пір так і не визначено остаточно формулювання, хто ж такі ветерани війни: усі захисники та захисниці або ті, хто мають бойовий досвід тощо? Наскільки нам відомо, з групи, яка здійснює розробку вказаного законопроекту, вийшли представники родин загиблих оборонців. Вони вважають, що в запропонованій редакції їх статус і права недостатньо врегульовані. Можливо є сенс більш ґрунтовно підійти до вирішення цього питання.

Далі, в даному контексті хотів би запитати також, хто опікується і чи опікується Міністерство ветеранів бійцями добровольчих формувань територіальних громад? Якщо хтось з присутніх не знає, маю проінформувати, що формально законодавством ці громадяни України прирівнюються до військовослужбовців, але по факту є цивільні особи, яких або родичів тих, хто загинув, Міністерство оборони України відсилає до різних інстанцій. Дійсно, ці люди по факту не є військовослужбовцями, але вже іде третій рік війни і виникає питання, чому досі ця проблема не

врегульована. Як приклад, на минулому тижні до Уповноваженого звернулись родичі поранених та загиблих бійців ДФТГ "Карпатська Січ" щодо отримання статусів або одноразової грошової допомоги за бійця загиблого. Можливо відомства, дотичні до вирішення таких проблем, десь чи щось недопрацювали і, знову ж таки, в нас зараз присутні представники Міністерства оборони і мені здається, тут ще не вистачає представників Міністерства внутрішніх справ, тому що значна кількість представників сектору безпеки і оборони відносяться до Міністерства внутрішніх справ, це фактично Нацгвардія, прикордонники, правоохоронці, дуже велика кількість. І тут повертаючись до ТЦК та СП, риторичне питання, воно прозвучало від народного депутата, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки. Якщо з комплектуванням ми бачимо, що відбувається, і тут точно не хотілось би казати, що відбувається все погано, у нас відбувається погано в деяких, в одних і тих же самих регіонах. А от що відбувається з соціальною підтримкою, тут є питання до ТЦК та СП, і можливо було б доцільно, щоб тут були присутні або командування Сухопутних військ, яке безпосередньо керує ТЦК та СП, або самі представники цих структур. Відразу риторичне питання, от ми створюємо, і це позитивний момент такий, "Єдине вікно" у ЦНАПі. А чи повністю всі послуги ЦНАПі переберуть від ТЦК та СП? Наприклад, посвідчення УБД, звернення щодо одноразової грошової допомоги, інші питання, як бути людям.

І повертаючись до ТСК та СП, хотів би ще сказати, ТСК та СП кажуть, коли до них звертаються представники Міністерства внутрішніх справ, громадяни, кажуть: "А ми їх не мобілізували, звертайтеся, будь ласка, до відповідного міністерства". Якщо ми створюємо для людей "Єдине вікно", воно насправді повинно бути єдиним і ми тут не повинні зраджувати людей, це дуже важливо. Навіть, знаєте, посвідчення, про яке теж багато кажуть, посвідчення загиблого, посвідчення зниклого безвісти, а навіть в дефініції воно не відрізняється, це єдине посвідчення, яке називають сіре або чорне, а

для людей це щонайменше образливо. І вони навіть не знають, до кого звернутися: або до ТЦТ та СП, або до підрозділів Міністерства соціальної політики.

Далі. У даному контексті стосовного такого питання важлива інституція "Помічника ветерана". Безумовно, важливо. Я хотів би навести один приклад. Є такий військовослужбовець Віталій Шумей, про якого хто тільки вже не писав. Військовослужбовець півтора року знаходиться, є важкопоранений. Він проходить лікування у Львівській області, санаторій можу назвати, "Вернигора", Модричі. Це півтора року. І скажу вам впевнено, сьогодні спілкувався вчоргове з його батьком, він нікого не бачив з представників ні Мінветеранів, ні оцих помічників. Стан людини дуже складний. Ним опікувався футбольний клуб "Шахтар" і громадська організація "Серце Азовсталі". Мені здається, що в першу чергу для держави має бути важливою опіка над важкопораненими, інвалідами I групи, далі інвалідами II групи. Ці люди точно не повинні залишатися поза увагою. Не всі можуть звернутися до "Єдиного вікна". І батько цього військовослужбовця, вчоргове він сьогодні каже: "Ну мені пообіцяли, через три тижні ВЛК зробить документи для того, щоб якісь хоч виплати". За півтора року вони не отримують виплати. Люди почали отримувати виплати. У нього є посвідчення учасника бойових дій. От де тут знайти, скажімо, правду і той нормальний баланс, який би відновив довіру людей? І тому, чому ми кажемо, люди не йдуть у військкомати. Ми кажемо про рекрутингову агенцію, яка створена у нас у Львові, єдина, але тепер ми вже знаємо, які є проблеми. Люди звертаються до цієї агенції, потім вони потрапляють в ТЦК, а ТЦК їх відправляє не туди, куди люди хотіли записатися, а туди, куди потрібно на сьогоднішній день. На жаль, такі факти. Тому мені здається, при всій повазі до тієї роботи, яка робиться, було б доцільно в першу чергу, мабуть, звернути увагу на питання важкохворих інвалідів I групи, далі інваліди II групи і відповідне ставлення до родин

загиблих. Я думаю, далі можна рухатись вже буде і стосовно бізнесу, і стосовно всіх інших питань.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Звичайно, до Уповноваженого, якщо наведете приклад, яка людина написала подяку. Звісно, до вашої інституції звертаються якраз з питань проблемних, тому ви є і Уповноважений Верховної Ради з прав людини, коли порушуються, тоді і звертаються. Це ми повинні констатувати.

Щодо там прикладу, я думаю, що в даному випадку просто десь немає комунікації, на жаль, ми повинні констатувати, що навіть з центральними органами виконавчої влади, які в нас називається Кабінет Міністрів, ми іноді розуміємо, що комунікація не завжди відбувається така, як повинно бути.

Я думаю, цю ситуацію прокоментує Руслан Приходько. Пане Руслане, хвилину, для того щоб ми рухались, бо в нас часу вже...

ПРИХОДЬКО Р.В. Дякую. Дякую за ґрунтовні зауваження і пропозиції. Ну перш за все, що стосується добровольчих формувань територіальних громад. Значить, на виконання розробленого спільно з комітетом законопроекту, який в подальшому ліг в основу прийнятих і підписаних Президентом законів України, включені можливості отримання статусів для добровольців і для добровольчих формувань територіальних громад.

Значить, доповідаю вам, "Карпатська Січ" один з добровольчих підрозділів, який був включений до розробки всього статусного законодавства, безпосередньо проводились робочі групи, ми звітували і підкомітету, і комітету з цих питань. Тому кожен день на зв'язку з усіма представниками, юристами, командирами, всіма-всіма-всіма. На сьогоднішній день всі члени сімей загиблих отримали відповідні статуси з числа добровольців і особи з інвалідністю внаслідок війни. В нас є єдиний

там кейс, де людина, на жаль, підірвалася на водній міні, не залишилось жодного ні свідка, ні рештки, там дуже складний кейс. Всі інші питання врегульовані, одноразові грошові допомоги мають можливість отримати.

Що стосується відповідно самих ДФТГ, то відповідно на виконання також прийнятого закону і наданого Прем'єр-міністром України доручення нами в 2022 році вже було прийнято постанову Кабінету Міністрів, і починаючи з липня-серпня, розпочалось надання статусів для осіб з інвалідністю внаслідок війни і членів сімей загиблих із числа добровольців, добровольчих формувань територіальних громад.

Що стосується порядку надання для них статусу учасника бойових дій, то тут питання трошки не до нас, оскільки ми не формуємо залучення відповідних ДФТГ, вони повністю підпорядковуються командуванню Сил територіальної оборони Збройних Сил України, відповідно створений окремий структурний підрозділ. Тому мені здається, що більш коректно там коментувати.

Що стосується "Єдиного вікна", дійсно на сьогоднішній день не всі послуги туди включені. Що стосується Мінветеранів, всі до одної послуги включені. Що стосується одноразової грошової допомоги, отримання статусів можливе через "Єдине вікно".

Що стосується питання посвідчень. На сьогоднішній день ми зініціювали і нас підтримали наші колеги з Міністерства оборони, консолідувати зусилля всього силового блоку для того, щоб перейти з паперових посвідчень в пластиківі. Тому що відповідно до чинного законодавства посвідчення видається виключно відповідальним суб'єктам, особі безпосередньо або уповноваженому представнику. Можливість переведення на пластиківі посвідчення дасть можливість особі звернутися в будь-який ЦНАП також за екстериторіальним принципом, зробити на місці фотографію і одразу отримати відповідне посвідчення. На сьогодні рахуємо фінансово-економічні розрахунки для того, щоб за спільною ініціативою

всього силового блоку вийти на 25-й рік на посвідчення. У зв'язку з тим, що вже закуплені паперові посвідчення, ми не маємо можливості просто безвідповідально використати бюджетні кошти, тому що це також кошти немаленькі, підкреслюю.

Що стосується "Помічника ветерана", ви дійсно маєте рацію. Міністерство у справах ветеранів на сьогоднішній день не має повноцінної інфраструктури на місцях. Коли ми говоримо про певні кейси, я можу тисячі таких кейсів назвати, оскільки вони проходять через мене і моїх всіх колег кожного дня тисячами. У нас не так багато працівників. З цією метою нами в минулому році було запроваджено зміни до Постанови Кабінету Міністрів 702, яка передбачає рекомендований перелік структурних підрозділів і визначає необхідність створення структурних підрозділів з питань ветеранської політики. По факту на сьогоднішній день ми маємо лист від Асоціації міст України, у нас же всі підтримують ветеранів, тільки приходить лист, який каже, що ні-ні, ми створювати не будемо. По-друге, не всі обласні адміністрації створили, тому що вони констатують факт, що у нас соцзахисти повністю справляються з цими обов'язками. Ми ж наполегливо стоїмо на тому, щоб запровадити відповідні профільовані структурні підрозділи, які в тому числі здійснюють координацію діяльності фахівців з питань супроводу ветеранів. І цю діяльність ми наполегливо продовжуємо і в межах цього року точно реалізуємо. Тому ці всі проекти, які на сьогоднішній день є, вони мають лягти в основу повноцінної реалізації відповідно політики не тільки на білому папері чорними літерами, а й фактично, для того щоб мінімізувати таку кількість кейсів.

Що стосується ветерана, який знаходиться відповідно у закладі лікування здоров'я, дійсно такі випадки є, на жаль, і дійсно особи з інвалідністю внаслідок війни, як і родини загиблих для нас один із фокусів уваги. Проте хочу замітити, ви сказали, що він учасник бойових дій, але якщо

він отримує виплати, значить він уже, мабуть, особа з інвалідністю внаслідок війни. Ми також створили можливості....

_____. *(Не чути)*

ПРИХОДЬКО Р.В. Не отримує жодних виплат. Ну ми включимо цей кейс ... *(нерозбірливо)* і відпрацюємо цей кейс.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Про регіони ми поговорили. Зараз будемо там спілкуватися з регіонами. Ми дійсно прийняли законопроект, точніше зараз це закон, який надає змогу отримати добровольцям статус учасника бойових дій або особа з інвалідністю, або отримати статус сім'ї загиблого нашого захисника. Там термін, наскільки я пам'ятаю, місяць – з 24 лютого по 25 березня. Але ми виходили з чого? Що через місяць ті, хто пішов добровольцем захищати України, вони повинні були бути в складі Сил безпеки і оборони, в усіх, які у нас згідно чинного законодавства є.

Тому я думаю, що це питання впорядковане законом. Якщо є якісь випадки, для цього і існує якраз Міністерство у справах ветеранів, куди можуть звертатися. От я про ту комунікацію. Якщо у вас є випадки, то ви комунікуєте, а я як народний депутат, я думаю, та інші готові поїхати і проконтролювати ці питання на місці, подивитися, що з певною особою, яка потребує підтримки та допомоги.

Тому, знаючи свого колегу, який зараз очолює, у нас є Уповноваженим Верховної Ради з прав людини, ми спілкуємося, і також ми готові там поїхати і проконтролювати ці напрямки, якщо десь хтось недопрацьовує там: Міністерство ветеранів, Міністерство оборони, якщо воно там не надало якийсь там документ про певну особу, але ж, я кажу, в комітеті з 2019 року особисто мною був доопрацьований законопроект взагалі про добровольців, про право їм отримати статус учасника бойових дій і далі всі статуси. І зараз,

я думаю, ми все робимо для того, щоб вшанувати гідно наших захисників і захисниць.

КОНОНЕНКО О.В. Можна маленьку репліку?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, будь ласка.

КОНОНЕНКО О.В. Коли був прийнятий закон, ми ж знаємо, скільки часу було витрачено на те, щоб була прийнята відповідна постанова Кабінету Міністрів. Тому я вам скажу відверто: ми в курсі цих всіх питань, і ви знаєте, що в тому числі Уповноважений писав звернення і на колишнього міністра стосовно, тому ми в курсі всієї цієї ситуації, так, але якби було все добре, то люди б не зверталися і не скаржилися. Мова йде про це. І ми точно зараз не кажемо про якісь звинувачення когось.

Я згоден з колегами щодо спільних реєстрів. Дуже багато людей звертається, що після саме введення військового стану до багатьох реєстрів, ну, наприклад, Реєстр зниклих безвісти за особливих обставин, а багато відомств до нього не мають доступу і не можуть надати правильні сервісні послуги. Мова іде про те, щоб почути людей, і якщо ми робимо єдине вікно, давайте його зробимо єдиним, щоб люди могли прийти, отримати послугу і зрозуміти. Є ж люди в селі, для яких, умовно кажучи, батько цього ж військовослужбовця, у нього навіть немає... Два телефони є, але ж соцмереж немає ніяких. Це про інформаційну культуру і взагалі розуміння, як цим користуватися. Це теж потрібно враховувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олександр, я з вами погоджуюсь. Я, як і ви, почув, що Міністерство у справах ветеранів, воно розуміє цю проблематику, воно все буде робити для того, щоб впорядкувати. Ми всі разом це будемо робити. А щодо питання, там, зниклих безвісти, взагалі це дуже таке питання, яке я

постійно намагаюся, будемо так казати, впорядкувати, якщо так можна сказати. Я цим займаюся, бо воно не дотичне до нашого комітету, але якщо з вашою допомогою ми зрушимо це питання разом, я готовий також включитися в цю роботу.

Ну, на жаль, там є такі питання навіть, коли представники Міністерства внутрішніх справ, тобто слідчі кажуть: "Ми все робимо в межах своїх..." Я кажу: "Так подавайте пропозиції, щоб ми розширили ваші межі". Ну, ми розуміємо людський фактор, який каже, що це ж буде більше роботи для мене. Але, на жаль, ми кажемо про вшанування пам'яті наших захисників. Ну, тут треба, щоб суспільство трошки реагувало на ці питання по-іншому.

Ну, і як ми вже сказали про регіони, то я хотів би надати слово заступнику голови Рівненської обласної військової адміністрації Людмилі Степанівні Шатковській. Є Людмила Степанівна? Ви з нами? Людмила Степанівна – заступник голови Рівненської обласної військової адміністрації! Була підключена. Тоді переходимо далі.

Заступник голови Чернігівської обласної державної адміністрації Іван Олександрович Ващенко. Будь ласка, пане Іване.

ВАЩЕНКО І.О. Слухав вас уважно. Добре чую. З вашого дозволу я...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Розкажіть, ви слухали виступи Міністерства ветеранів, Міністерства оборони, Уповноваженого з прав людини, представника, тому ми від вас ще хочемо почути, як кажуть, з областей, які є питання до Міністерства ветеранів, до Міністерства оборони, взагалі, що ви бачите в напрямку ветеранської політики як частини оборонної стратегії держави.

ВАЩЕНКО І.О. Шановний пане головучий, шановний пане виконуючий обов'язки міністра, шановні гості, в першу чергу хочу

засвідчити слова підтримки Міністерству у справах ветеранів, пану Олександру, його всій команді, зокрема Руслану Вікторовичу Приходьку. Ми постійно на прямому контакті з Міністерством ветеранів. Ми розуміємо і ми шануємо, що Міністерство у справах ветеранів розпочало системну роботу в галузі політики героїв. Для мене як для члена ветеранської спільноти це дуже важливо.

Перше, на що хочу звернути увагу, це саме на ветеранські послуги. Важливо, щоб не ветеран бігав за послугою, а щоб послуга ходила за ветераном. Це в першу чергу про увагу і про повагу.

Ми підтримуємо намагання Міністерства у справах ветеранів, засвідчуємо це тим, що на території Чернігівщини повністю розроблена ветеранська інфраструктура і в обласній військовій адміністрації, і в районних військових адміністраціях, також майже в кожній територіальній громаді є уповноважена людина, яка займається питаннями ветеранів.

Чернігівщина не досить потужна, скажемо, і по населенню, і по економіці, тому кількість ветеранів війни досить незначна. Це дає нам певні спроможності спробувати, скажемо, в мініатюрі ті заходи, що стосуються ветеранської політики, також їх в подальшому масштабувати. Зараз ми працюємо напряму над реалізацією меморандуму щодо відкриття "єдиного ветеранського вікна" на території Чернігівської області. Ми плануємо в найближчий місяць, може, березень-квітень, підписати відповідний меморандум, який був в Тернополі. Це пропозиція Руслана Вікторовича і ми її підтримуємо залюбки.

В цілому з приводу запитань, я не думаю, що якісь з тих запитань, які б я хотів озвучити, не були озвучені попередньо. Дійсно, політика героїв має бути дещо реформована, тому що ми маємо дати ветерану не рибу, а вудочку, як каже народна мудрість. І саме основні напрямки, як ветеранський бізнес, програма грантів я думаю, що мають бути пріоритетними наряду з реабілітацією - як психологічною, так і медичною. Я думаю, що це мають

бути, вони вже є, пріоритетними напрямками діяльності Міністерства у справах ветеранів.

У мене коротко. Якщо коротко, то дуже дякую за увагу. Справа ветеранської політики архіважлива, особливо в час повномасштабного вторгнення Російської Федерації.

Дуже дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іване Олександровичу. Ми знаємо, що ви також є у нас учасником бойових дій. Дякуємо вам за ту роботу, яку ви робили на фронті, і дякуємо за те, що ви робите зараз. Бажаємо вам здоров'я.

Далі я хотів би надати слово заступнику голови Запорізької військової адміністрації Євгену Володимировичу Мироненку. Є Євген Володимирович? Ну, Запоріжжя також було приєднано, але немає.

Тоді переходимо далі. Хочу надати слово начальнику Департаменту у справах ветеранів (бачите, уже є такий департамент) Херсонської обласної військової адміністрації Мазур Дар'ї. Будь ласка.

МАЗУР Д. У нас дуже слабкий інтернет, то я можу "підвисати" періодично. Вибачте, будь ласка, за такі технічні незручності.

Херсонщина у нас, ви знаєте, що частково деокупована територія, правобережжя у нас є декупованою територією. На жаль, лівобережжя досі залишається окупованою, тим паче робота з ветеранами у нас проводиться.

В цьому році була затверджена обласна програма соціальної підтримки ветеранів, родин загиблих військовослужбовців, якою передбачено виплати для родин загиблих і також виплати для дітей військовослужбовців, які знаходяться в полоні або вважаються зниклими безвісти. Також передбачена підтримка військовослужбовців, осіб з інвалідністю, які отримали інвалідність внаслідок бойових дій. Це матеріальна підтримка іде, там вона розбита у нас по групах: III група у нас отримує – це одноразова виплата у

рік – 6 тисяч; II група – 9 тисяч; I група – 12 тисяч. А також з цього року буде запроваджена підтримка військовослужбовців, які отримали поранення безпосередньо знаходячись на деокупованій частині Херсонської області, так як у нас постійно ідуть обстріли, і, на жаль, військові також потрапляють під ці обстріли. Тому ми запровадили також матеріальну допомогу цим військовим, так як вони не підпадають під Міністерство оборони в цьому випадку, це буде одноразова така допомога у зв'язку з пораненням.

Проблемні питання полягають в тому, що, на жаль, частина, яка у нас окупована, на ній залишаються сім'ї загиблих, які не змогли виїхати свого часу. Зв'язку з ними ми не маємо і з'ясувати, що саме, як у них обставини так само не маємо. На жаль, от така тенденція.

Також у нас є проблема з встановленням статусів загиблих в Бузковому парку. Є винесене рішення суду щодо надання їм статусу, але командир військової частини, в якій вони були, відмовляється в наданні довідок для встановлення статусів цим родинам. Ми звертались в Міноборони, там проводиться подальша робота, але поки що, на жаль, 2 роки люди не можуть, сім'ї загиблих не можуть отримати цей статус. Ну ми проводимо роботу. Це так коротко.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, дякуємо. Скажіть, а якось ви спілкуєтесь з Міністерством ветеранів? Є нормальна комунікація?

МАЗУР Д. Так, звісно, звісно, ми комунікуємо. Постійно на зв'язку Руслан Приходько. Я часто телефоную, звертаюсь до нього з питань.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, дякуємо.

МАЗУР Д. Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Далі я хотів би передати слово згідно нашої програми голові громадської ради ветеранів при Міністерстві ветеранів України Дмитру Шатровському. Але він воює, тому немає змоги підключитись. Тому далі я буду передавати слово голові правління громадської спілки "Крила восьмої сотні" Ірині Володимирівні Міхнюк. Будь ласка.

МІХНЮК І.В. Доброго дня, шановні присутні і учасники наших комітетських слухань. Я дуже коротко. Мені подобається сьогодні напрямок Міністерства ветеранів, так як я ексголова першого скликання ради родин загиблих. Те, що в нас вийшло, то вийшло. Те, що в нас не вийшло, в нас є багато певних спільних напрацювань. Я думаю, що зі зміною команди, зі зміною керівництва будуть нові досягнення і те, що нам за наш період, за нашу каденцію не вийшло зробити, вийде у вас, тому що я співпрацювала з паном Олександром і з паном Русланом. Це потужні люди і якщо вони чого хочуть зробити, то вони зроблять. Я дуже вам дякую за це.

На сьогодні я хочу просто звернути увагу на те, що в нас не вистачає кваліфікованих фахівців і в нас проблема навіть не в самому тому, що ми розробляємо, а в тому, хто це виконує, і які люди надають інформацію. І якщо перший вхід родини загиблих і ветерана в РТЦК та СП, то там мають сидіти фахівці, які повністю нададуть дорожню карту і скомунікують в подальшому їх дії.

Безперечно, хороша пропозиція "єдиного вікна ветерана". Але це другий вхід, маємо його розглядати як другий вхід. Тобто уже зв'язок з цивільними, комунікація з цивільними громадами і з цивільними людьми. І це теж маємо пропрацювати певний захід.

Те, що ми були нещодавно в Тернополі, показало дуже для мене потужний результат. Коли я - дружина загиблого або ветеран, або моя дитина, ми заходимо в одне вікно для спілкування і надання всіх пропозицій,

мені не потрібно десь їхати і десь збирати документи. Тобто фахівець має набути довідку про те, що, наприклад, моя дитина навчається на денній формі стаціонарного навчання, те, що потребується подальша пролонгація соціальних пільг і гарантій не місцевому рівні. Те, що я як дружина загиблого чи батьки його, чи діти також отримують пенсії по втраті годувальника. Те, що ми є в єдиному реєстрі пільговиків і це не ми маємо робити ногами і самі стукатися і стояти в чергах, це мають працювати фахівці. І цих фахівців треба навчати і треба передавати досвід, і треба формувати таку команду потужну по всій Україні таких фахівців. Від цього залежить, від людського фактору, і наша державна політика починається з нас самих, тобто відношення родини до родини, відношення ветерана до ветерана. І коли у нас на певному кроці набуття документів для подальшого оформлення і соціальних гарантій і пільг, і посвідчень, і правильно сказав пан Олександр Валентинович Кононенко, що у нас є фактор військової частини або некомунікація з нею, або просто людський фактор, хтось там щось не надає, хтось там щось не хоче виконувати, або якісь там обставини.

І знову-таки Міністерство ветеранів і Міністерство оборони, й інші силові відомства мають надати фахову людину, яка би не затягувала цей весь процес оформлення документів. І тоді у нас просто-на-просто розчищається цей шлях і ми можемо займатися більш потужними активними діями для того, щоб дійсно набувати і приймати ветеранів і членів родин загиблих і опікуватися ними вже в громадах.

Те, що я хотіла сказати, правильно сказала пані Світлана, поховання, гідне вшанування, розробка певних програм щодо героїзації наших героїв – це все потребує вже на вчора, а не на сьогодні або на завтра. Так, була затяжка часу, так, щось не вийшло, так, десь вийшла декомунікація, але на сьогодні дуже потужно треба це все робити і виправляти і робити такі семимильні кроки вперед.

Але я хочу сказати, що поряд все ж таки, наголошую на кожній нашій зустрічі, будь ласка, поряд з ветеранами і їхніми родинами стоять члени родини загиблого. Це окремий статус, як би там хто не хотів приймати, і всюди вичитуючи документацію, вичитуючи там пропозиції певних розробок, я завжди читаю – "ветеран і члени його родини". Окей. А хто ми? І зараз сидять родини загиблих там, на онлайні, і запитують: а де ми? Я вже читаю подумки їх питання.

І тому я дуже вас прошу все ж таки наголошувати на тому, у нас потужні жінки, у нас потужні діти, які навчаються, які уже закінчують освіту, яких там батьки загинули починаючи з 2014 року – це теж крутий такий людський капітал нашої України. І дуже багато дітей, жінок і навіть батьків наших ідуть по стопах своїх рідних, які загинули. І це теж показник того, як працює держава і державна політика. Треба це теж врегулювати і акцентувати на цих моментах. І особлива підтримка наших дітей, які потребують... Я думаю, що ми ще надамо свої пропозиції і про є-Оселю, там де немає родин загиблих, і до постанов, там де для ветеранів і членів їх родин, а немає членів родин загиблих. Тобто це точкові вкраплення, але вони дуже потужні мають бути і дуже великі – це державна політика формується на відношенні до людей.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Дійсно, все, що ви сказали, воно є, як кажуть, правдою. Я думаю, ми будемо ще обговорювати повернення до Закону 4389, те, що було запропоновано якраз Міністерством ветеранів, безпосередньо там Олександр Володимирович приймав участь в розробці даного закону, громадські організації, там у нас був окремий статус – сім'ї загиблого захисника і захисниці України.

За нашою програмою у нас повинен був ще бути залучений учасник бойових дій, особа з інвалідністю, голова Асоціації підприємців - ветеранів АТО Сергій Позняк, але він також зараз знаходиться на завданні в підрозділі, де навчає хлопців, як захищати нашу Батьківщину. У нас небагато часу, буквально 5 хвилин для обговорення. Якщо ті, хто у нас підключені онлайн або присутні тут, хочуть задати питання до Міністерства у справах ветеранів, будь ласка, але коротко, 30 секунд питання і буквально хвилина на відповідь. Будь ласка. Є бажані? Будь ласка. Представляйтесь. Включайте мікрофон.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛІННЯ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СЕКРЕТАРІАТУ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ З ПРАВ ЛЮДИНИ. Я начальник управління додержання прав військовослужбовців секретаріату Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. Тут під час відповідних слухань було зазначено про ефективну співпрацю між різними відомствами і центральними органами виконавчої влади. У мене питання до пана виконуючого обов'язки міністра ветеранів. Нещодавно теж виконуючий обов'язки міністра молоді та спорту заявив про створення клубів ветеранів, безпосередньо прийшла новина по телевізору, як в цьому питанні є дотичним Міністерство ветеранів, чи це окрема позиція Міністерства молоді і спорту, чи у вашому напрямку спорту ця проблематика була озвучена, на слайдах були присутні відповідні напрямки, як в цьому напрямку відбувається координація? Чи це знову певні ініціативи певних міністерств, які не узгоджені чи узгоджені можливо? От в цьому напрямку, якщо можна.

ПОРХУН О.В. Безпосередньо все узгоджується з Міністерством у справах ветеранів. Ми розуміємо про що йде мова. Також було до того спільно реалізовано проекти про "Активні парки", які по всій території країни запускало Мінмолоді і спорту. Тобто цей наступний кейс – це такі

умовні спільні спортзали, де зможуть розвиватися і займатися безпосередньо ветерани. А в розрізі цього Міністерство у справах ветеранів зможе зреалізувати проект на виконання Закону України про ветеранський спорт на розповсюдження по всій території України даного поняття - ветеранський спорт і активно залучати ветеранів війни і учасників бойових дій до спільного такого кейсу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Дійсно, я тут з вами погоджуюся, тому що у вашому запитанні звучало, чи узгоджується з Міністерством ветеранів, як я вже зазначав, Міністерство ветеранів повинно бути в цьому напрямку по підтримці і роботі з ветеранами і членами їх сімей, членами сімей загиблих тим міністерством, яке стоїть на чолі. І всі міністерства повинні з ними комунікувати і тоді говорити про ті чи інші напрямки роботи. Чому? Тому що тільки, я думаю, ми зараз за декілька хвилин закінчуємо, тоді вже всі спустимося у сховище (*прозвучав сигнал тривоги*) для того, щоб ми захистили себе в першу чергу.

Тому, ще раз хочу сказати, Міністерство ветеранів повинно бути на чолі цього процесу. І всі міністерства, які працюють або дотичні до ветеранів, вони повинні узгоджувати позицію з Міністерством ветеранів. Все. Крапка. Так як я і казав – Міністерство ветеранів, воно головне, воно працює з Міністерством оборони, з Міністерством внутрішніх справ, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством соціальної політики, Міністерством освіти, Міністерством економіки, але воно головне, тому що воно знає, хто такий ветеран, як з ним працювати і як його кудись направляти, і звісно з сім'ями ветеранів, із сім'ями загиблих, померлих.

У нас ще одне питання буде, це Олена Турусова.

Будь ласка, пані Олено, коротко, тому що у нас повітряна тривога, щоб була коротка фахова відповідь у вас.

ТУРУСОВА О. Всім добрий день! Івано-Франківськ, голова громадської організації сімей загиблих. У мене є коротке питання. Раніше прозвучало, що члени сімей загиблих з 2014 по 2022 роки будуть повністю, цього року закріплюють питання по поліпшенню житлових умов з державного бюджету. Чи так в дійсності буде?

Чому я це питання задаю? Тому що нас не збільшується, а нас зменшується. І з 2019 року у нас люди ці не отримували житло згідно закону. Скажіть, будь ласка, чи будуть цього року виплати чи ні?

І ще хочу підтримати Ірину Володимирівну в тому, що дійсно треба сім'ї загиблих виділити окремим законом від Закону про ветеранів.

Дякую.

ПОРХУН О.В. Щодо першого питання. Дякую за запитання. Так, по 719 Постанові на сьогоднішній рік виділено 2,7 мільярда гривень. Наразі на 1 квітня цього року області збирають потребу і на 15 квітня поточного року ця потреба надійде у Міністерство у справах ветеранів, де безпосередньо ми зможемо пропорційно розрахувати кошти, які виділені на 2024 рік, і після того я зможу більш конкретно сказати, чи ми цього року покриємо всю потребу, чи ми будемо на наступний рік також просити кошти на субвенцію по 719 Постанові.

Щодо питання другого. В принципі окремий статус члена родини загиблого захисника, захисниці України - був прийнятий і підписаний Президентом Закон України, де ми в 2022 році вже зробили окремий статус члена родини загиблого захисника, захисниці України в нашій державі, тому що, як ви всі знаєте, до 2022 року були прирівняні особи до учасника бойових дій. Але, на мою думку, я б не виокремлював членів родин загиблих захисників, захисниць України з загального Закону про ветеранів війни, тому

що категорія буде маленька і розрахунок коштів, звісно, буде легший, але реалізувати на перспективу буде тяжче.

Тому ми працюємо над розділом, який буде покривати членів родин загиблих захисників, захисниць України, але в розрізі загального законопроекту про засади ветеранської політики в цілому.

Дякую.

ТУРУСОВА О. Дякую за відповідь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за запитання.

Ну, в зв'язку з тим, що у нас повітряна тривога, я довго говорити не буду. Звісно, ми розуміємо, що потреба чітко внормувати питання формування державної ветеранської політики включає в себе ті всі аспекти, про які говорив Олександр Володимирович та всі представники тут, які є. Так, перехід від військової служби до цивільного життя, забезпечення системи соціальної підтримки ветеранів, членів сімей, членів сімей загиблих наших захисників, забезпечення доступним житлом, розвиток ветеранського спорту і фізкультури, реалізація заходів, спрямованих на героїзацію – все це повинно робитись, ми повинні напрацювати даний закон і все чітко прописати. Тому після завершення наших слухань будуть розроблені рекомендації та надані і пропрацьовані з центральними органами виконавчої влади для їх реалізації, напрацювання узгоджених термінів їх виконання, для того щоб ми все це внормували, впорядкували, і тоді, звісно, центральний орган виконавчої влади приступить до їх виконання. Ну а ми як народні депутати, як парламент з надання нам функції контролю будемо контролювати цей процес і в подальшому, після термінів певних, ми будемо слухати, що зроблено, що зроблено додатково, а що не зроблено.

Дай бог нам всім впоратися з тими завданнями, які стоять перед нами.

Разом до перемоги! Слава Україні! Дякую за участь усім.

